

Мал азығының ерекше түрі

Мал азығы ретінде пайдаланылатын кәдімгі жемнің сапасын арттыра отырып, сүттің өнімділігін 20-40 пайызға ұлғайтқан ғалым Юрий Балджи мал денсаулығын сақтаудың жолын да ұсынып отыр.

Астанадағы **С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университетінің** ғалымдар тобы ерекше құрама жем әзірлеп, мол пайдаға кенеліп отыр. Мал азығы ауыл шаруашылығы саласындағы өзекті мәселенің бірі екені анық. Оның жыл өткен сайын құзырлы органдардан бастап қарапайым шаруаның бас ауруына айналуы да сондықтан. Еліміздің жер көлемі үлкен болғанымен мал азығының жетіспеушілігі және оның сапасының төмендігі анық байқалып отыр. Өкініштісі мәселе жыл өткен сайын күрделеніп барады. Мұның қандай шешімі бар? Отандық ғалымнан сұрап білдік.

– Біз Астана маңынан үш бірдей құрама жем өндіру цехын ашып, жұмыс істеуді бастадық. Өнімімізді «BioFeed» деп атадық. Бұл – фитобиотикалық жем қоспасы. Негізінен ірі қара малдың өнім ділігін арттыру үшін дайындалады. Өздеріңіз білесіздер, кез келген мал күйіс қайтарады. Біздің өнім олардың ас қорытуының физиологиялық үдерістерін ынталандыруға арналған биологиялық белсенді заттардың көзі болып саналады. Екінші жағынан биологиялық белсенді азық қосымшасы малдың иммунитетін арттыруда септігі мол, – дейді Юрий Балджи.

Кейде біз отандық ғалымдардың жасап шығарған өнімдеріне сенімсіздік, немқұрайдылық танытатынымыз бар. Біз ғалымнан аталған жем қоспасының мал үшін, оның өнімін тұтынушы адам үшін зияны бар-жоғын сұрап білдік. Аталған азықтың құрамы мен жасалу жолдарына да қызығушылық таныттық.

– Бұл – биологиялық белсенді компоненттер. Біз өнімдерімізге химиялық заттар қоспаймыз. Химияның адам мен жан-жануар үшін тіпті экология мен тағам саласында да аса қауіпті екені белгілі. Егер өнімдерімізден химиялық құрам анықталса, жағдай қиын болады, – дейді ғалым.

Қысқасы, жаңа азық түрін жеген мал түлігі ас қорытуға артық энергия жұмсамайды. Осылайша, өнімділік қасиеттері жақсара түседі.

– Құрама жемді дайындау жолы да өзгеше. Жем дайындау үшін әкелінген қарапайым тауарлық астық ең алдымен ғалымдар тарапынан тексеріліп, анализ жасалады. Егер шикізаттан қандай да бір зиянды әсерлер байқалатын болса, алдымен сол зиянкестің мал организмне түсіп кетпейтіндей етіп шаралар ұйымдастырылады. Яғни экструдтау әдісі қолданылады. Экструдтау дегеніміз – жемнің тағамдық құндылығы мен қауіпсіздігін арттыратын баротермиялық үдеріс. Экструзия екі үдеріске негізделген – температура және аса жоғары қысымның әсері. Өнімге осы екі әдісті қолданған сәтте жем құрамындағы мал организмне мен өніміне әсер ететін барлық зиянкес жойылады. Осыдан кейін барып қажетті мал азықтық дәрумендер мөлшерлемелері аса дәлдікпен

енгізіледі. Бұл үдеріс аяқталған сәтте барып құрама жемді ширатып кептіріп дайын өнім алынады. Бұдан бөлек бұл дайын жемнің органолептикалық, физикалық және химиялық көрсеткіштерін реттеуге мүмкіндік береді, – дейді Ю.Балджи.

Егер экструдтау әдісі қолданылмаған жағдайда малға берілген азықтың 50-55 пайызы қалдық ретінде сыртқа шығарылады.

Ал экструдтау әдісі қолданылған құрама жем жеген малдан тек 5 пайызы ғана сыртқа шығады. «Біздің ғылыми дәлеліміз бойынша жемнің 95 пайызы азық ретінде малдың бойына дариды. Бұл өз кезегінде мал өнімінің ұлғаюына және етті малдың салмақ қосуына ерекше мүмкіндік береді», дейді ол.

Ғалымның айтуынша, жаңа өнімді пайдалана білген шаруа қожалықтары мал азығын екі есе үнемдейді.

Ғалымдар құрама жемді дайындау барысында оның құрамына фитобиотик қосатынын айтты. Фитобиотиктер дегеніміз – организмге ерекше әсер ететін әртүрлі өсімдіктердің сығындыларынан тұратын мал азығына пайдалы қоспа. Оның құрамында май қышқылдары (55%); флавоноидтар (6,78%); органикалық қышқылдар (2,5%); фенол қышқылдары; көмірсулар; А, С, Р, В12 витаминдері; йод, мырыш, марганец, мыс, кобальт микроэлементтері; амин қышқылдары және фенолгликозидтер бар.

– Бұл қоспалардың барлығы дәлелденген және нақты пайдасы бар. Бұл жануарлардың сау болуына және төлінің сапалы болып қалыптасуына да кепілдік береді, – деп нақтылады ғалым.

Қазіргі таңда ғалымдарымыз ойлап тапқан өнімді жеке кәсіпкерлер көптеп сатып ала бастаған. Сонымен бірге сатып алған шаруа қожалықтарына ғалымдар тобы сынақ мерзімін бекітіп, белгілі бір уақытқа дейін шаруашылықтың мал азығы мен мал өнімділігін бақылап, зерттеулер жүргізіп келеді. Алғашқыда ірі қара мал үшін дайындалған азық өнімі қазір ұсақ малдар мен өзге де үй жануарлары үшін әзірленіп, ғылыми дәлелдер, тұжырымдар жасалып жатыр. Бұл біз үшін жаңа қадам, жаңа мүмкіндік, – дейді Ю.Балджи.